

Mülkiye'nin (Siyasal Bilgiler Fakültesi) Adıyla Ankara Üniversitesi'ne Bağlanması^(*)

Muzaffer AKALIN

Siyasal Bilgiler Okulu 3.4.1950 tarihli resmi gazetede yayınlanan 23.3.1950 tarihli ve 5627 sayılı Kanunla Ankara Üniversitesi'ne bağlı bir fakülte haline getirildi.

İstanbul'dan Ankara'ya nakli, özel bir yapıya kavuşması, idari, mali ve siyasi şubelere ayrılması gibi Mülkiye'nin hayatında başlıca şemalardan biri olan ve gerçekleşmesine benim de Bütçe Komisyonu sözcüsü sıfatı ile bir parçacık katkıda bulunduğum fakülte haline getirilme konusunu Derginizin bu sayısında 50 yıllık Cumhuriyet tarihimizin Mülkiye ile ilgili bir belge olarak yayınlamayı uygun buldum.

Hükümetin Teklifi

Milli Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan ve Bakanlar Kurulu'nca 6.5.1949 tarihinde Meclise sunulması kararlaştırılan, Siyasal Bilgiler Okulu'nun Ankara Üniversitesi'ne katılması hakkında Üniversiteler Kanununa ek kanun tasarısı, gerekçe ve ilişkileri cetvellerle birlikte, Başbakan Şemsettin Günaltay'ın imzasıyla 20.5.1949 tarihinde Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na gönderilmişti.

Hükümet teklifinde Fakülteye (Siyasi ve İktisadi İlimler Fakültesi) adı verilmesi öngörülüyordu.

^(*) Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Eylül-Aralık 1976, c. 6, s. 45

Mülkiye'nin, hangi amaçlarla kurulduğunu, nitelik ve özelliklerini, geçirdiği aşamaları ve fakülte haline getirilmek istenmesinin nedenlerini belirten gerekçede şöyle deniliyordu:

(Siyasal Bilgiler okulu, yahut ilk adıyla Mekteb-i Mülkiye, Devlet ilimleri sahasında bilgili elemanlar yetiştirmek gayesiyle Rüştîye ve İdadi arasında tahsil veren bir müessese olarak 1856'da kurulmuştu. Cemiyet hayatının ve dolayısıyla Devlet mekanizmasının yeni zaruretleri karşısında müessese, gayesine ulaşmak için muhtelif istihaleler geçirmiştir. Bu arada 1877'de iki senelik tedrisat yapan bir yüksek kısım ihdas edilmiş ve böylece Mekteb-i Mülkiye yüksek bir ilim ve öğretim kurumu haline getirilmiştir.)

1883'te talebenin yatılı olarak okuması esası kabul edilmiş ve 1892'de yüksek kısmın öğrenim süresi 3 yıla çıkarılmıştır.

Tedrisatı bakımından içtimai ilimler okutan diğer kurumlardan farklı bir mahiyet taşımadığı görüşüyle Mekteb-i Mülkiye 1915 senesinde ilga edilmiş, fakat karşıladığı pek mübrem ihtiyaç ve zaruretlar gitgide artarak devam ettiğinden mektep 1918'de yeniden ve fakat bu defa Dahiliye nezaretine bağlı olarak açılmış ve 1920'de yine Maarif nezaretine bağlanmıştır.

Mekteb-i Mülkiyenin diğer yüksek öğretim müesseseleri arasında işgal ettiği yerin hususi önemi, karşıladığı çeşitli ihtiyaçlar Cumhuriyet devrinde gerektiği gibi kavranmış bulunduğundan, müessese Devlet mekanizmasında beliren gelişmeleri takip etmek için istihalelerinin en mühimini yüksek Meclisin kabul buyurduğu 2777 sayılı Kanunla geçirmiş ve adı Siyasal Bilgiler Okuluna çevrilmiştir. Bu arada 1936-1937 ders yılına Ankara'da başlamıştır.

Gerçekten Cumhuriyet idaresinin kurulmasıyla beraber Siyasal Bilgiler okulu da tedrisatını bilhassa Siyasi, İktisadi, İçtimai İlimler üzerinde teksif etmeye başlamış ve tedrisatının mahiyeti bakımından ayrıldığı hukuk ve iktisat fakülteleri yanında, adının okul olmasına rağmen, bir fakülte halinde teşkilatlanmıştır.

Filhakika, öğrencilerinde aranan vasıflar, öğretim üyelerinin tabi olduğu hükümler, müfredat programı, derslerin muhtevaları ve işlenişleri, nazari dersler yanında öğrencilere pratik kurs ve seminerler, mezuniyet tezi şeklinde ilmi araştırmalar yaptırılması, yabancı dil öğretimi, kütüphanesi ve yayınları müessesenin üniversiter kuruluşunun açık delilleridir.

Bunun içindir ki, 2777 sayılı Kanunun 6'ncı maddesiyle öğretim üyeleri hakkında İstanbul Üniversitesi öğretim üyeleri için uygulanan esasların aynen tatbiki edilmesi kabul olunmuştur.

Üniversiteler Kanunu çıktıktan sonra Siyasal Bilgiler Okulunun durumu yeni baştan ele alma zarureti başgöstermiştir. Bu cihet 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun müzakeresi sırasında da görüşülmüş ve meselenin daha sonra inceleneceği söylenmiştir. Aradan geçen üç yıllık devre içinde, esasen bir fakülte kuruluş ve çalışma tarzına sahip olan siyasal bilgiler okulunun Ankara Üniversitesine katılmasının muvafık olacağı anlaşılmıştır.

Zira, Üniversiteler kanunuyla fakültelere sağlanmış olan gelişme imkanları ve yeni öğretim üyeleri statüsü Siyasal Bilgiler Okulu'na teşmil edilmediği takdirde üniversiteye dahil fakültelerle bu müessese arasındaki ilmi seviye birliği Siyasal Bilgiler okulu aleyhine bozulacaktı.

Müessesenin Ankara Üniversitesi'ne (SİYASİ ve İKTİSADİ İLİMLER FAKÜLTESİ) şeklinde bağlanmasıyla:

- 1- Birçok Avrupa ve Amerika üniversitelerinde olduğu gibi Ankara Üniversitesi de Siyasi İlimleri (Devlet ilimleri) kül halinde okutan bir fakülteye kavuşmuş olacaktır.
- 2- Böylece Ankara Üniversitesinin İktisat Fakültesi ihtiyacı da karşılanmış olacaktır.
- 3- Ankara ve İstanbul Üniversiteleri birbirini tamamlayan birer kuruluşa sahip kılınacaktır.
- 4- Memleket meselelerini devamlı ve verimli şekilde ve ilmi metodlarla inceleyen bir danışma organı her zaman için Devlet mekanizmasına yardıma hazır bulunacaktır.

İşte Siyasal Bilgiler okulunu bu maksada göre teşkilatlandırmak üzere ilişkin kanun tasarısı teklif olunmuştur.

Tasarı 5 madde ve 5 geçici maddeden ibarettir.

Birinci madde Siyasal Bilgiler Okulunun bundan sonra hangi esaslar dairesinde yöneltilceğini göstermektedir.

Üniversiteler Kanununun 75 nci maddesi ve Yüksek Ziraat Enstitüsünün Üniversiteye bağlanması hakkındaki 5234 sayılı kanunun 4 üncü maddesi hükümlerine mütenazır olan 2 nci madde kazanılmış hakların korunması

genel prensibine uyularak siyasal bilgiler okulunda kazanılmış her türlü hakların ve ünvanların ve akademik payelerin saklı bulunduğunu belirtmektedir.

Üçüncü madde kadroları tespit etmektedir.

Bunlardan başka intikal devresinin doğurduğu ihtiyaçları karşılamak üzere bazı geçici maddelere lüzum görülmüştür.

Arzedilen esaslar dairesinde hazırlanan bu tasarı kanun halini almakla Siyasal Bilgiler Okulu, Mekteb-i Mülkiye olarak 92 yıl önce kurulduğu zamandan beri memleketin ve dünyanın yeni şartlarına intibak etmek için geçirmiş ve şerefli mazisini layık bir bilme ve öğrenim ocağı halinde hizmetine devam edecektir.)

Görüldüğü gibi gerekçenin dayandığı temel görüş Üniversiteler Kanunuyla sağlanmış gelişme olanakları ve yeni öğretim üyeleri statüsü, Siyasal Bilgiler okulunu kapsamına almazsa, Üniversite fakülteleriyle bu müessese arasındaki ilmi seviye birliğinin Siyasal Bilgiler okulu aleyhine bozulacağıdır.

Tasarının Meclis komisyonlarında ve genel kurulunda görüşülmesi Mülkiyenin kuruluşundan beri memlekete yaptığı büyük hizmetlerin ortaya konmasına ve içtenlikle övülmesine olanak sağlamıştır. Bu münasebetle konuşmacılar Mülkiye'den beklenen yeni hizmetlere de değinmişlerdir.

Kanun tasarısı Meclis Başkanlığınca 23.5.1949 tarihinde Milli Eğitim Komisyonuna havale edilmiştir.

Milli Eğitim Komisyonun Görüşleri

28.5.1949 tarihli raporunda anlaşıldığına göre rahmetli Cevat Dursunoğlu başkanlığında toplanan Komisyon önce tasarıdaki (Siyasi ve İktisadi İlimler Fakültesi) adı üzerinde durulmuş ve bunun yerine, tarihi değeri gözönünde bulundurularak, (SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ) denmesini uygun görmüştür.

Bilindiği gibi, bir kuruluş yıldönümlerini Ankara Palas'ta kutlayan Mülkiyelilerin bu münasebetle Büyük Atatürk'e saygı ve bağlılık duygularını iletmeye vasıta olan rahmetli Şükrü Saracoğlu'na Atamızın gönderdiği karşılık mesajında okulumuz Siyasal Bilgiler Okulu olarak adlandırılmıştır.

Tasarı metni üzerindeki Komisyon görüşleri şöyle belirtilmiştir:

(Halen Siyasal Bilgiler okulunda akademik kariyerdan yetişmiş profesör ve doçent gibi öğretim üyelerinin yanı başında, 3888 sayılı Kanuna göre yabancı dil dışında ders okutmakta olan öğretmenler vardır. Öğretim görevlisi olmak isteyen öğretmenler, Üniversiteler Kanununun 34 üncü maddesine tabi olduklarından ve esasen öğretim görevlilerinin Profesörler Hey'etinin kararıyla da olsa Profesörlüğe yükselmeleri Üniversiteler Kanununun hükümlerine aykırı olduğundan, yabancı dil öğretmenlerinin de aynı kanunun 35 nci maddesi gereğince okutman olarak istihdamları fakülte yönetim kurulunun kararına bağlı bulunduğundan tasarının geçici 1 nci maddesinin "Dil öğretmenleri" ibaresiyle başlayan ikinci cümlesi tasarıdan tamamen çıkarılmış yerine 2nci fıkra olarak "yabancı dil öğretmenleri ve öğretmen ünvanı ile ders okutmakta olanlar hakkında 4936 sayılı kanunun 34. ve 35 nci maddeleri uygulanır." (...) cümlesi ilave edilmiş, aynı gerekçe ile tasarının 2 nci geçici maddesi tamamen kaldırılmıştır.

Halen Siyasal Bilgiler okulu kadrolarındaki profesör sayıları ile bu müessesede okutulan derslerin sayısı karşılaştırılıp incelenmiş, 8 profesörün bu okulun esas profesörlük kadrosunda bulunduğu, diğer derslerin hukuk fakültesi profesörleriyle 3888 sayılı kanuna göre ders okutan kimseler tarafından ek görev olarak okutulduğu, hukuk fakültesiyle Siyasal Bilgiler Okulunda okutulan birçok derslerin müfredat bakımından aynı mahiyette buldukları, Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerinin bu dersleri hukuk fakültesinde, hatta gerektiğinde ilgili diğer fakültelerde takip edebilecekleri dikkate alınarak 1 sayılı cetvelin öğretim üyeleri kısmındaki profesörlük kadroları 84'ten 18'e indirilmiş ve bu 18 kadrodan 6'sı 3 sayılı cetvele konulmuştur.

Üniversiteye bağlı diğer fakültelerde olduğu gibi burada da ehram sisteminin uygulanması yerinde görüldüğünden bu maksatla doçentlik kadrolarının sayısı 21'den 30'a çıkarılmış ve bu 30 kadrodan 15'i 3 sayılı cetvele aktarılmıştır.

Aynı gerekçe ile tasarıdaki 32 asistanlık kadrosu 45'e yükseltilmiş, bunun 24'ü 3 sayılı cetvele alınmıştır.

Halen Siyasal Bilgiler okulunda okutulmakta olan yabancı dil saatlerinin haftalık toplamı 107 olup, 15 öğretmen tarafından okutulmaktadır.

Her birine haftada düşen ders saati 7'dir. Bu derslerin bir kısmı başka

okullarda vazifeli olan öğretmenler tarafından ek görev olarak yapılmaktadır.

Haftalık 107 saat 5'i Türk, 3 yabancı 8 asil öğretmen tarafından okutulduğu takdirde her birine düşen haftalık ders saati sayısı 13'ü bulmaktadır.

Bu bakımdan Komisyonumuz yabancı dil öğretmenlerinin bugünkü sayısını kabarık bulmuş, asil olarak müessesede çalışan 8 yabancı dil öğretmenine her ihtimali karşılamak üzere 2 daha eklemek suretiyle okutmanlar için 10 kadro kabul edilmiştir.

Komisyon raporunda sözü geçen 3 numaralı cetveller yılı içinde çalıştırılmayacak olanlara ait (L) cetvelidir.

Bütçe Komisyonunun Görüşleri

Milli Eğitim Komisyonundan sonra tasarı Bütçe Komisyonuna gelmiştir. 4.6.1945 tarihli raporundan anlaşılacağı gibi bu Komisyonunda da önce fakültenin adı üzerinde durulmuş ve sonucunda okula (İKTİSAT FAKÜLTESİ) adı verilmesi çoğunlukla kararlaştırılmıştır.

Raporda bu konuda şöyle denmektedir:

(Bu okulda eğitim özellikle içtimai, iktisadi ve siyasi ilimler alanında teksif edilmiştir. Bugünkü iktisat telakkisine içtimai ve siyasi mefhumlar da ayrılmaz bir şekilde dahildir. Bu nedenle yeni fakülte adının yalnız (İKTİSAT FAKÜLTESİ) şeklinde tespitiyle bu mefhumlar da ifade edilmiş olur.)

Komisyonunda bu görüşe karşı çıkan azınlığın görüşü ise raporda şöyle belirtilmiştir:

(Kurulmak istenen şey, İktisat Fakültesi değildir. İdari, hukuki ve iktisadi bilgiler veren bir müesseseyi sadece fakülte haline getirmek bahis konusudur. Şayet müesseseye İktisat Fakültesi adı verilirse programını da ona göre değiştirmek icap edecektir ki, ne hükümetin, ne de Milli Eğitim Komisyonunu böyle bir müessese vücuda getirmek yolunda bir tasavvuru yoktur. Bütçe Komisyonunda çoğunluğun reyî müessesenin adı ile birlikte hüviyetini de büsbütün değiştirmiştir.

Bu fakültede hukuki, iktisadi ve mali bilgiler verilecektir. Siyasal ilimler veya bilgiler sözü bu üç çeşit bilgiye de şamildir. Bu nedenlerle müesseseye İktisat Fakültesi adının verilmesine karşıyız.)

Bütçe Komisyonu raporunda profesör ve doçentlerle ilgili kazanılmış haklar konusuna şu biçimde yer verilmiştir:

(Tasarının 2'nci maddesi üzerinde durulmuş ve bu madde kapsamının halen okulda tatbik edilmekte ve 2777 sayılı kanunun 6 ncı maddesine uygun bulunan mevcut talimatnameye göre asistan, doçent ve profesör ünvanını kazanmış bulunanların, ki bunların 8 profesör ve 7 doçentten ibaret olduğu ifade edilmiştir. İktisab ettikleri hakların teminine matuf bulunduğu tebarüz ettirilmiş, maddenin bunlar dışında kalanlara sirayet etmeyecek şekilde yazılması uygun görülerek yeniden bu esas dairesinde tespit edilen madde, geçici mahiyeti itibarile, 1'nci geçici madde olarak tasarıya eklenmiştir.)

İsim üzerindeki bu görüş ayrılıkları, Mülkiye'nin alacağı yeni hüviyeti yakından ilgilendirdiğinden ötürü tasarı bir kerre de İçişleri Komisyonuna verilmiş ve bu Komisyondan ancak 9 ay sonra çıkabilmiştir.

İçişleri Komisyonun Görüşleri

18.3.1950 tarihli Komisyon raporunu her bakımdan taşıdığı önem dolayısıyla aşağıya alıyorum:

(Tanzimattan bu yana Mülkiye mektebi adıyla kuruluşundan beri mutlakiyet, meşrutiyet ve cumhuriyet devirlerinde teşkilatının ve faaliyetinin safahatını ve yetiştirdiği nesillerin hizmetleri Türk irfan ve idare hayatındaki yerleri memleketçe malum olan bu müessesenin haiz olduğu hüviyete ve tesis gayelerine uygun inkişaf yolu üzerinde gereken akademik hüviyeti alması zaruri görülerek okulun Ankara'ya naklini takip eden yıllarda meclisce kabul edilen 2777 ve 4916 sayılı kanunlarla tespit edilen esaslar dairesinde öğretim üyelerinin ilmi yetişme, mertebe ve ünvanlarının İstanbul Üniversitesiyle muadeleti ve öğrencilerinin yurt içinde ve dışında tahsiline, muadeletlerinin sağlanmasına gidilmiş olduğu ve müessesedeki tedrisatın yönü tamamiyle ilmi ve üniversiter bir mahiyet almış olduğu halde 1946 Haziran'ında yürürlüğe giren Üniversiteler Kanununun 79'uncu maddesi bu muadeleti tazammun eden mevzuatı kaldırarak Siyasal Bilgiler Okulu'nun kanuni bir statüden mahrum bir duruma girdiği anlaşıl原因 olarak hükümet tasarısının böyle esaslı bir ihtiyacı karşılamak niyetine dayandığı ve Milli Eğitim Komisyonu görüşünün de bunu teyid edip ancak Hükümet tasarısındaki siyasi ve iktisadi ilimler fakültesi isminin rahmetli büyük Atatürk'ün isimlendirmesine uygun olarak (SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ) şekli-

ne ifrağının düşünüldüğü anlaşılmış ve bu isim Komisyonumuzca da daha muvafık görülmüştür.

Müessesenin Üniversite camiası dışında bırakılmasıyla bu camiaya katılması şıkları etrafında tasarının tümü üzerine cereyan eden müzakerelerde sayın Milli Eğitim Bakanının açıklamasına göre Üniversite camiası dışında kalan ve öğrencilerini olgunluk vermiş lise mezunları arasında müsabaka ile alan ve bu bakımdan tahsil derecesi tıpkı fakülteler muadeletinde yüksek öğretim müessesesi olan tek okul olarak Siyasal Bilgiler okulunun kaldığını "Okul" adıyla yüksek öğretim müessesesi olarak Bakanlığa bağlı diğer okulların hemen genelinde olgunluk sınavı aranmadan çeşitli mesleki ve orta öğretim müesseseleri mezunlarının kabul etmekte olduklarını, şu halde haddizatında yurt içinde ve yurt dışında bu müessesenin verdiği siyasi ilimler öğrenimini evvel ve ahir alanlar ve alacak olanlar için sağlanan muadeletin kanuni teyide bağlanmasını temin etmek gayesiyle 4'üncü madde Komisyonumuzca yeniden kaleme alınmıştır.

Geçici 3'üncü madde, 1. ve 2. bentleri Bütçe Komisyonu metninin aynı olarak kabul edilmekle beraber tasarının kanunlaşması ders yılının ortasına rastlayacağı düşünülerek yabancı dil öğretmenleriyle diğer öğretmenlerin yeni ders yılına kadar olan durumlarını müsait bir hal şekline bağlayan formül halinde 3'üncü bent komisyonumuzca maddeye eklenmiştir.

Tasarının Yeniden Bütçe Komisyonuna Gelişi

İçişleri Komisyonunda yapılan değişiklikler ve taşıdığı mali hükümler nedeniyle tasarı son komisyon olarak Meclis Genel Kurulunda bunu savunması gereken Bütçe Komisyonuna yeniden verilmiştir.

O sırada yeni seçimlere gidileceğinden Meclis dağılmak üzere idi. Nitekim, 24.5.1950 tarihinde gece saat 23'te Meclis, seçimin yenilenmesine karar vererek dağılmıştır. Arada yalnız 6 günlük bir zaman kalıyordu. Bu süre içinde Bütçe Komisyonunda tasarının görüşülmesi, raporunun hazırlanması ve Meclis Başkanlığına sunularak gündeme alınması ve müzakere edilerek kanunlaşması pek güçtü. Çünkü, bütçe komisyonu da Meclis Genel Kurulu da, daha ziyade seçimlerle ilgili, birçok kanun teklif ve tasarılarını çıkartmak için geceli gündüzlü çalışıyordu. Komisyon, görüşmeleri tamamlanan tasarı ve tekliflerin raporlarını yetiştirebilmek için 21 Mart'tan sonra ele yeni iş almayacaktı. Esasen bu tarihten sonraya kalacak tasarı ve tekliflerin Meclis gündemine girmesi olanağı da yoktu.

Tasarının peşine düşen okulun o zamanki müdürü Fethi Çelikbaş ve Medeniyet profesörü rahmetli profesör Fikret Arık Meclis koridorunda önümü keserek buna benim çare bulmamı istediler.

İçinden yetiştiğim okulumuza tasarının yararlı olduğuna inandığım için elimden gelen hizmeti yapmaktan geri kalmayacağımı söyledim.

Bütçe Komisyonunda yeniden görüşülme sırasında iki görüş ileri sürüldü.

Birinci görüş, üniversitelerimizdeki hukuk ve iktisat fakülteleri yanında mülkiyenin ayrıca bir fakülte olarak yer alması gerekli olmadığı ve bütçeye lüzumsuz bir yük olacağı idi.

İkinci görüşe göre de, Mülkiye o zamana kadar sürdürdüğü tarihi özellik ve niteliği muhafaza etmeli idi. Ankara Üniversitesi'ne bağlanması bunu zedelerdi.

Bu itirazlar karşılandı ve görüşmeler sonunda okulun Ankara Üniversitesine bağlanması, tasarıda bütçe ile ilgili bazı değişiklikler yapılarak kabul edildi ve tasarımı Meclisin 22.3.1950 tarihli toplantısına yetiştirdik. Ancak, yazılıp basılması yetiştirilemediğinden ödenek ve kararlarla ilgili değişiklikleri genel kurula verdiğim önergelerle sağladım.

Tasarının Meclis Genel Kurulunda Görüşülmesi

Milli Eğitim Bakanı ve Bingöl Milletvekili Tahsin Banguoğlu'nun, tasarının öncelikle ve ivedilikle görüşülmesi hakkındaki önergesi kabul edildi. O sırada saat 20.30 olmuştu. "Yarın sabah görüşelim" sesleri yükseldi.

Başkan Feridun Fikri Düşünsel, "tasarının tümü hakkında söz isteyen var mı" diye sordu. Mülkiye'nin eski mezunlarından olan Tekirdağ Milletvekili Ziya Ersin Cezaroğlu söz istedi.

- Siyasal Bilgiler Okulu'nun üniversite camiası içine girmesini sağlayacak olan bu konun, hakikaten beni heyecandan taşırtacak bir mahiyettedir. Ben kanunu, içine iyice vukuf peyda edecek kadar dikkatle okuyamadım. Ama esas manasının bir profesörlük ve doçentlik gibi şeyler olduğunu görüyorum. Benim bildiğime göre, profesör olmak ve doçent veya asistan olmak bir prosedüre tabidir. Herhangi bir yerde şu veya bu olup da hak kazanmamış olanlar, üniversite camiasına girmekle, bir dersi tesadüfen okutmakla profesör olamazlar.

Profesörlüğü, doçentliği ve asistanlığı yaralayan bu kanunun esaslı surette bütün arkadaşların asude fikirli oldukları bir zamanda müzakere ve kabulü mümkündür. Saatlerce hayvan hırsızlığı kanunu ile uğraştıktan sonra, 20.30'da sonra bu konunun selametle çıkacağını tahmin edemiyorum. Çok rica ederim, bunu yarına erteleyelim.

Başkan:

- Yarın saat 10.00'da toplanmak üzere birleşime son veriyorum.

Ertesi gün 23.5.1950, Meclisin son toplantısından bir evvelki toplantı idi. O gün başkanlık kürsüsünde Cevdet Kerim İncedayı bulunuyordu. Tüm hakkında söz isteyen var mı diye sordu.

Ahmet Tahtakılıç (Kütahya) söz aldı:

- İrfan ve kültür müesseseleri gelenekleriyle yaşarlar ve kendilerine mahsus hususiyetleri muhafaza ettikleri sürece o memleketin sosyal bünyesinde yararlı olurlar. Gerçekten "Mülkiye mektebi" diye tarihimize girmiş ve memleketimizin gerek ilim ve gerek idare hayatında birçok faydalı elemanlar yetiştirmek suretiyle hayırlı vazifeler görmüş olan bu yüksek okulun bir fakülte haline getirilmesi ve muhtar üniversite camiasının içine alınması elbette hayırlı olacaktır.

Fakat mülkiyenin hususiyetini teşkil eden müsabakalı öğrenci alınması, yatılı hüviyetini muhafaza etmesi ve bunun yanında bilhassa memleketin köycülük konusunu ele almak bakımından ne dereceye kadar bu tasarının memleketin bünyesine uygun düşeceği hususunda endişe ediyorum.

Memnuniyetle görüyorum ki bu fakültede köycülük konusu şehircilik ve iskan adıyla kurulmuş olan bir enstitüde önemli bir yer işgal etmektedir.

Esas kültür hüviyetinin mihverini ekonomik ve sosyal meseleler teşkil eden mülkiye mektebi muhakkak ki, Türkiye'de en ziyade mahalli meselelerimizi ilim metodlarıyla tetkik etmek hususundaki geleneklerini bundan sonra da yaşatmak zorundadır.

Köy realitemiz, gerek ihtiva ettiği nüfus ve gerek iskan şartları bakımından ve gerekse memleketimizin ekonomik ve sosyal bünyesinde taşıdığı keyfiyet ve kemiyet bakımından ele alınıp işlenmeye muhtaç bir konudur.

Bu gibi realiteler üzerinde, çalışan Siyasal Bilgiler Okulu fakülte haline geldikten sonra en yeni ilmi metodlarla memleketin istikbal bakımından daha esaslı tetkikata tabi tutulacak olan Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden çık-

cak gençlerimizin memleketin hukuki ve iktisadi bünyesini daha iyi kavramış olarak çıkacağını ümit etmek istiyorum.

Burada önemle işaret etmek lüzumunu gördüğüm bir mesele de şudur:

Muhtar üniversiteden birçok şeyler bekleyen memleket, üniversitenin iç şartlarını, mesela imtihan şartlarını, memleketin bünyesine göre islah etmesini beklemektedir.

Afyonkarahisar milletvekili Kemal Özçoban:

(Eski adıyla mülkiye mektebi, bizim siyasi hayatımızda ve siyasi tarihimizde önemli rolleri bulunan şahsiyetleri yetiştirmesi itibariyle büyük bir kıymet taşımaktadır.) dedikten sonra okulun üniversitede bir fakülte haline getirilmesi tasarısını, çok geç kalmış olmakla beraber, yerinde bulduğunu söyledi.

Bundan sonra İstanbul milletvekili Dr. Adnan Adıvar söz alış ve okulun adı üzerinde durarak şöyle konuşmuştur:

- Bilgi kelimesi hem filozofik, hem sosyal terimimizde ilim manasında değildir. Halbuki, ilim diye (sciens) karşılığı bir terim vardır. Bir üniveritede bilgi okunmaz, ilim okunur. Onun için hükümetin teklifinde olduğu gibi (SİYASİ ve İKTİSADİ İLİMLER FAKÜLTESİ) olarak kabul buyurunuz.

Konya Milletvekili Dr. Sadi Irmak tasarımı destekleyen, mülkiyeyi öven ve yeni çalışma hayatında beklenenleri belirten konuşmasında:

- Bizim eski ve emektar büyük ve şerefli müesseselerimizden biri olan mülkiyenin üniversite camiası içine katılmasının ifade ettiği ilk mana şüphesiz, şimdiye kadar daha ziyade bir tedris müessesesi ve yuvası olan bu kültür yuvarımız bundan böyle daha ziyade araştırma yeri olarak memleketeye daha yüce hizmetler yapacaktır.

Bu müessesede ders okutanların da, üniversite camiası içindeki arkadaşlarla maddi ve manevi şartlar bakımından aynı hizaya getirilmesi bir lüzum ve zarurettir. İşte bu lüzum ve zaruret bugün gerçekleşmiş oluyor.

Üniversiter bir karakteri haiz olarak ve şerefli geleneği bundan böyle de devam edecek olan müessesemiz idari hayatımız için lüzumlu ilmi araştırmalar yapacaktır. Memleketin idari taksimatı, idari yetkileri, belediyelerin, özel idarelerin ve devletin karşılıklı vazife ve vecibeleri başta gelecektir, şüphesiz. İdari ve iktisadi bilimler ön planda tutulacaktır. Sadece hukuk müessesesi olmayacaktır.

İsim meselesine gelince Atatürk'ün koyduğu siyasal bilgiler adı güzel bir hatıradır. Gerçekten mülkiye, memlekete hudutsuz hizmetler yapan üç müessesemizden biridir. Biliyorsunuz, Harbiye, Tıbbiye ve Mülkiye üç kardeş müessesedir. Mülkiye, cumhuriyetin yeni bir lütfuna mazhar oluyor. Layıktır, yerindedir.

Gümüşhane Milletvekili ve eski mülkiyelilerden Kemal Varınca tasarı-
nın her yönden aleyhindeydi. Sınırlı bir çıkışla şöyle konuştu:

- Mülkiyenin fatihasını okumak için buraya çıktım. 25 yıldır mülkiyeyi
ismi ile, cismi ile ortadan kaldırmak isteyenler ellerine kına yakınlılar.

Akif İyidoğan:

- Tasarı iki yıla yakın bir zamandan beri Meclis komisyonlarında tetkik
edilmiş, muhtelif şekillere girmiş ve bir seneye yakın bir zamandan beri de
bu müessesenin yetiştireceği elemanların devletimiz, inkilabımız ve cemi-
yetimiz bakımından yararlı vasıflarla yetişmesi için mülkiye adıyla kurulu-
şundan beri gelen geleneklerine ve kuruluş amaçlarına uygunluğunu muha-
faza edebilmesi için bir defa da İçişleri Komisyonundan geçmişti. Aylardan
beri devam eden çalışmalar sonunda istenilen olgunluğa ulaşmıştır.

Öğrenciler müsabaka ile alınacaktır. Geleneğine uygun olarak devlet he-
sabına 40 yataklı burs talebesi alınacaktır. Kendi bünyesinde kendine mah-
sus bir yurt olacaktır, devam mecburiyeti sağlanacaktır.

İdare, diploması ve maliye şubelerine paralel olan idari ilimler, dış mü-
nasebetleri ve maliye enstitüleri ve bir de şehircilik enstitüsü kurulacaktır.

Bu 4 enstitü, bakanlıkların ilgili daireleri ve tetkik kurullarıyla, özellikle
istatistik genel müdürlüğü ile işbirliği yapacaktır. Memleketin idare hayatı,
iktisadi hayatı ve özellikle şehircilik şartları bakımından, karşısında bulun-
duğu binbir mesele işlenecektir.

Bu bakımdan Siyasal Bilgiler okulunun üniversite camiasına katılması
müessese için olduğu kadar, üniversiteye de faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Bu katılımın üniversite camiasına ve çatısı altında yetişmiş olduğumuz
müesseseye ve sonradan yetişecek nesillere ve vatanımıza hayırlı ve uğurlu
olmasını diliyorum) dedi.

Bundan sonra Yozgat Milletvekili İhsan Olgun'un okulun adının (Mül-
kiye fakültesi) olarak kabulünü isteyen önergesi okunmuştur.

Söz isteyen Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu:

- Bu şerefli müessesemize akademik bir hüviyet ve mahiyet verirken onun bu memlekete yüzyıla yaklaşan geleneğini muhafaza etmeyi ve esas amaçlarını korumayı daima göz önünde bulundurduk. Bizim teklifimiz (İKTİSADİ VE SİYASİ İLİMLER FAKÜLTESİ) şeklinde idi. Sonra Milli Eğitim Komisyonu (Siyasal Bilgiler Okulu) ismini Atatürk vermiştir, kalmalıdır, demiştir. Bu cihet gözönünde tutularak müessesenin ismi bu şekilde bırakıldı. Buna Hükümetçe biz de muvafakat ettik. Çünkü bu artık tarihi bir isimdir.

Misal olarak şunu arz etmek isterim, bizim Ankara'daki Edebiyat Fakültemizin ismi (Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi)dir. Buna da bu ismi Atatürk verdiği için değiştirmedik, dedi.

İhsan Olgun'un önergesi onaylandı, kabul edilmedi.

Tasarının tümü üzerindeki bu konuşmalardan sonra maddelere geçildi.

1'nci madde üzerinde ve İçişleri Komisyonunca yapılan değişiklik münasebetiyle söz alan Maraş milletvekili Emin Soysal Milli Eğitim Komisyonu adına yaptığı konuşmada:

İçişleri komisyonu 40 burslu talebe okutulacağı ve bazı enstitüler kurulacağı şartlarını koymuş, üniversite kendi bünyesini kendi takdir eder, hangi enstitüyü kuracaksa, bunu üniversite senatosu ve kurulları tayin ve takdir eder. Kanunla fakültenin enstitüsü tespit edilemez, dedi.

Değiştirge önergesi verilmediğinden ve başka söz isteyen de olmadığından madde olduğu gibi kabul edildi.

1'nci maddenin görüşülmesi sırasında söz istedim:

- Bu maddenin, birisi metne, diğeri de buna bağlı cetvele ait olmak üzere iki küçük değişikliğe ihtiyacı vardır. Maddeye taalluk eden değişiklik şudur: Bu madde ile Ankara Üniversitesi kadrolarına 1, 2 ve 3 sayılı cetvellerde yazılı kadrolar eklenmiştir.

3 sayılı cetvel, (L) cetvelinde bulunması lazım gelen kadrolara aittir. Esas kadrolar gelecek mali yılda yürürlüğe gireceğine göre (L) cetvelinde mevkuftutulacak kadroların da gelecek yıl bütçesinde yer alması tabiidir. Bu nedenle metinden 3 sayılı cetvel kaydının çıkarılması lazımdır.

İkincisi bu maddede sözü geçen 1 sayılı cetvelde üç adet yurt yönetim memurluğu, 30 liralık bir tane yurt gelir memuru, 25 liralık yine bir tane, 25 liralık kütüphaneci yurt kadroları arasına konmuştur. Bütçe Komisyonu

tarafından hazırlanıp yüksek huzurunuza takdim edilmiş olan yurd kanununda bunlar mevcuttur. O itibarla buradan çıkarılmasını rica ediyorum, diyerek bu yolda hazırlamış olduğum önergeleri verdim. Önergeler oylanmış ve kabul edilmiştir.

Bundan sonra 3 ncü ve 4 üncü maddelerle geçici 1 inci madde okunmuş ve müzakeresiz kabul edilmiştir.

Geçici 2 nci madde üzerinde Edirne Milletvekili Mahmut Nedim Gündüzalp söz alarak müzakereye esas tutulan İçişleri Komisyonunun geçici 2 nci maddesinin sonunda tasarıdaki geçici 2 nci maddenin bir hükmünün ilavesini istedi. Bu hüküm 3656 ve 3888 sayılı kanunlara göre yabancı dilden başka dersleri okutanlardan, bu kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde yalnız öğretim mesleğinde kalmayı tercih edenler fakülte profesörler kurulunun üçte iki çoğunluğu tarafından mesleki çalışmaları ve ilmi yayınları ile üstün başarılı olduklarına karar verilmek ve senatoca kabul edilmek şartlarıyla profesörlüğe tayin olunabilmelerini öngörmekte idi.

Bakan Banguoğlu bu münasebetle şu açıklamada bulundu:

- (Siyasal Bilgiler Oklumuzda 1939 yılından beri akademik kariyer teşekkül etmekte, hocalar eski İstanbul Üniversitesi yönetmeliğine göre profesör ve doçent seçilmektedir. Asistanlar da bu yönetmeliğe göre alınmaktadır. Fakat bunun dışında Siyasal Bilgiler okulunda öğretmen olarak tayin edilmiş olan arkadaşlar vardır. Bunlar da asli dersler okuturlar ve sayıları yedi kişidir. Bunlar profesör ve doçent ünvanını haiz değildirlir. Hepsi başka Devlet hizmetlerinde asli memur olarak bulunmakta ve burada ek görev görmektedir. Bu arkadaşlar bu kanunun çıkmasıyla vazifelerinden ayrılacak değildirlir. Bunlar, öğretim görevlisi olarak vazifelerine devam edecektir. Fakat bu kanunu teklif ederken düşündük, bunlardan dışarıdaki vazifesini terkedip kendini öğretim hizmetine hasretmek isteyenlere bir imkan kapısı açmak istedik. Onun için arkadaşımın teklif ettiği maddeyi ilk tasarıya koyduk. Profesörler Meclisi bunların bazılarını gerek öğretim faaliyetleri, gerek neşriyatları yönünden ehil görürse üçte iki çoğunlukla profesör olmalarına karar verirse ve senatoda bu kararı tasdik ederse bunlar profesör olur dedik. Takdir yüksek heyetinizindir.

Gündüz Alp'in önergesi oylandı. Kabul edilmedi.

Bundan sonraki 3 üncü ve 4 üncü geçici maddeler müzakeresiz kabul edildi.

Geçici 5 nci madde üzerinde söz aldım:

- Efendim, İçişleri Komisyonu, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin, Ankara üniversitesine bağlı bir fakülte haline getirilmesini kabul ederken, bunun tazminat bakımından mali neticelerinin gelecek yıldan itibaren bütçeye yükletilmesini öngörmüş ve mali külfetleri artırmak yoluna gitmediğini raporda belirtmiştir. Yalnız raporda bu şekilde belirtilmesi yeterli değildir. Bütçede ödeneği ve tertibi bulunmadığına göre bunların 1951 yılından itibaren tatbik edileceği hususunda maddenin sonuna bir fıkra eklenmesi zarureti vardır. Bunu teklif ediyorum, dedim ve bu yolda bir önerge verdim, önerge şu idi:

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim sebeplere binaen tasarının geçici 5 nci maddesinin sonuna aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

**Kastamonu Milletvekili
Muzaffer AKALIN**

(Bunlar hakkında adı geçen kanunun 32'nci maddesi hükümleri 1.3.1951 tarihine kadar uygulanamaz.)

Bu önerge üzerine Tahtakılıç sözkonusu ödeneğin miktarını sormuş, Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu:

- Verilecek tazminat üniversiteler kanununun gerektirdiği miktardadır. Toplamı için elimizde bir hesap yoktur. Ancak şunu arzetmek isterim ki, bu fakültenin esas teşkilat kadrosu Kasım ayında Büyük Meclise getirilecektir. O kanunla birlikte bunun da derpiş edilmesi mümkündür.

Bu sırada ödenek konusunun, tasarının kanunlaşmasını engelleyebileceğini düşünen okul müdürü Çelikbaş ve profesör Arık benimle görüşerek, bundan feragata hazır olduklarını söylediler. Bunun üzerine tekrar söz alarak:

Burada Bütçeye külfet tahmil eden herhangi bir talep Yüksek Kamutayda kabul edildiği takdirde bunun karşılığını bulmak ve bölüm ve maddesini açmak için tasarının Komisyona gitmesi lazım gelmektedir. Şimdi bu tazminat yüzünden behemahal gelecek mali yıldan evvel verilsin diye ısrar etmek kanunun çıkmasını önleyecek ve bu kanunun müesseseye kazandıracığı şeref ve itibarı zedeleyecektir.

Maddenin sonunda eklenecek bu fıkra münasebetiyle de okul müdürü ve

öğretmenleriyle temas ettim, dediler ki, "bize bu kanunun gerektireceği ödeneği vermeyin, çünkü biz bu kanunla çok alakalandık, üniversite camiasına katılmamızı temin maksadıyla kanunun peşine düştük. Eğer kanunda ödenek yer alırsa zannedebilir ki biz, bunun yani tazminatın peşine düşmüşüz, binaenaleyh bize bu tazminatı vermeyin" dediler. (Bravo sesleri). Bunu burada arzutmeye mecbur kaldım, dedim.

Başkanlıkça önerge tekrar okutturuldu. Ve kabul edildi.

Bundan sonra geçici 6'ncı ve 7'nci maddelerle kanunun yürürlük tarihine ait 5'inci ve kanunun Bakanlar kurulunun yürüteceği hakkındaki 6 ncı maddeleri okunup kabul edilmiş, bunu da tasarının tümünün oylanması ve kabulü izlemiştir.

Yıllarca sonra rahmetli Fikret Arık ile, Amme İdaresi Enstitüsü'nün başında bulunduğu sırada, Belediye personelinin eğitimi konusunda açılacak kurslar ve bunların programları ile yönetim işini konuşuyorduk. Mülkiyenin fakülte haline getirilmesi hakkındaki kanuna değinerek:

- Sizi yeni mülkiyenin isim babası sayıyorum, dedi. Halbuki, benim yaptığım, Meclisin yeni seçimlere gitmek için dağılmak üzere olduğu dar günlerde tasarımı kadük olmaktan kurtararak kanunlaşmasına gayret etmekten ibaretti.